

THỰC TRẠNG NHU CẦU GIÁO DỤC VỀ KINH DOANH CHO HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG

• **ThS. TRỊNH THỊ ANH HOA - TS. LÊ VĂN ANH**
Viện Chiến lược và Chương trình giáo dục

Kiến thức về kinh doanh hiện đang được giảng dạy trong các trường đại học, cao đẳng, trung học chuyên nghiệp, dạy nghề ở rất nhiều nước trên thế giới và nhiều nước đã đưa giảng dạy kiến thức kinh doanh như một môn học chính khóa trong trường trung học phổ thông (THPT). Giáo dục về kinh doanh giúp cho học sinh định hướng nghề nghiệp và tự lập nghiệp. Để tìm hiểu thực trạng và nhu cầu về nội dung, hình thức tổ chức dạy học và các điều kiện để giáo dục về kinh doanh cho học sinh trung học phổ thông Việt Nam hiện nay, chúng tôi đã tiến hành khảo sát bằng phiếu hỏi, kết hợp với phỏng vấn sâu và tọa đàm với cán bộ quản lí, phụ huynh học sinh, giáo

viên, học sinh lớp 10, 11, của 8 trường THPT thuộc 4 tỉnh/thành phố: THPT Hàm Rồng, THPT Sầm Sơn (Thanh Hóa), THPT chuyên Lê Khiết, THPT Bán công Huỳnh Thúc Kháng (Quảng Ngãi), THPT Đồng Xoài, THPT Bán công Đồng Xoài (Bình Phước) THPT Trà Cú, THPT Dương Quang Đông (Trà Vinh). Tổng số đối tượng điều tra được trình bày ở bảng 1.

1. Thực trạng nhận thức của học sinh THPT về kinh doanh

Kết quả khảo sát cho thấy trên 75,1% học sinh THPT còn biết ít, rất ít và không biết về kiến thức kinh doanh, đặc biệt các kiến thức về thị trường (84,9%), lập kế hoạch kinh doanh (82,5%), các tổ chức các hoạt động kinh doanh (82,9%), đánh giá hiệu quả của doanh nghiệp (72,9%). Tỷ lệ học sinh biết và biết rõ kiến thức và kinh doanh rất thấp, chủ yếu các em có hiểu biết về các loại hình kinh doanh về khái niệm kinh doanh. Những kiến thức sâu sắc và đầy đủ hơn còn là thách thức lớn đối với học sinh (Bảng 2).

Bảng 1: Số lượng các đối tượng khảo sát

TT	Tỉnh/TP	CBQL	Giáo viên	Phụ huynh	Học sinh
1	Thanh Hóa	10	20	51	200
2	Quảng Ngãi	10	22	50	200
3	Bình Phước	10	20	51	228
4	Trà Vinh	13	21	52	200
	Tổng số	43	83	204	828

Bảng 2. Mức độ hiểu biết của học sinh THPT về kiến thức kinh doanh

Nội dung	Mức độ hiểu biết của học sinh THPT (%)				
	Biết rõ	Biết	Biết ít	Biết rất ít	Không biết
Khái niệm về kinh doanh, doanh nghiệp	4,4	28,1	35,7	22,5	9,4
Các loại hình kinh doanh	4,0	29,8	37,1	21,1	7,9
Nghiên cứu nhu cầu khách hàng	4,2	20,0	28,2	27,3	20,3
Nghiên cứu và tìm hiểu thị trường cho việc tạo lập doanh nghiệp	2,3	12,8	23,2	28,0	33,7
Xác định và lựa chọn loại hình kinh doanh	4,4	27,3	28,0	23,9	16,3
Lập kế hoạch kinh doanh	3,1	14,4	26,9	25,1	30,5
Cách tổ chức các hoạt động kinh doanh	1,4	15,8	23,4	29,7	29,8
Đánh giá hiệu quả kinh doanh của doanh nghiệp	4,3	22,8	23,1	22,6	27,2
Trung bình	3,51	21,38	28,20	25,03	21,89

2. Nhu cầu giáo dục về kinh doanh cho học sinh THPT của học sinh, giáo viên, CBQL và phụ huynh

2.1. Sự cần thiết giáo dục kinh doanh cho học sinh THPT

Chúng tôi đã tiến hành hỏi ý kiến học sinh THPT,

giáo viên, CBQL và phụ huynh về sự cần thiết đưa nội dung giáo dục về kinh doanh vào trường THPT, kết quả cho thấy, phần lớn học sinh (96,3%), phụ huynh (97,1%), CBQL (100%), giáo viên (96,3%) đều cho rằng rất cần thiết và cần thiết phải đưa giáo dục về kinh doanh vào trong trường THPT. Khi được hỏi lí do vì sao cần thiết đưa nội dung giáo dục về kinh doanh vào trong trường THPT, phần lớn các em học sinh đều cho rằng giáo dục về kinh doanh là rất cần thiết vì các em đang cần định hướng nghề nghiệp để chuẩn bị cho cuộc sống sau này. Cũng như học sinh, phần lớn giáo viên và cán bộ quản lí cũng khẳng định giáo dục về kinh doanh là cần thiết vì hàng năm số lượng học sinh tốt nghiệp lớp 12 đạt khoảng 90% nhưng số lượng học sinh vào học trong các trường đại học và trung cấp chuyên nghiệp chiếm tỉ lệ rất thấp. Nhiều học sinh sau khi tốt nghiệp THPT ở nhà, không có việc làm, nếu có kiến thức kinh doanh ngay khi còn đang học THPT thì đó là điều kiện cần thiết để các em có thể tự tạo việc làm. Bên cạnh đó, giáo dục về kinh doanh còn giúp các em học sinh có tiềm năng về kinh doanh sẽ có được ý tưởng kinh doanh để sau này trở thành nhà doanh nghiệp. Kết quả trưng cầu ý kiến của phụ huynh về vấn đề này cho thấy, phụ huynh học sinh rất ủng hộ và mong muốn cho con em mình sớm được học kiến thức về kinh doanh để giúp cho việc quản lí các công việc trong gia đình sau này.

Tuy nhiên họ cũng có mong muốn nếu được học kiến thức về kinh doanh cần phải được học đầy đủ, có chất lượng để sau này con cái họ có thể sử dụng kiến thức được học để tạo việc làm cho chính mình, giúp ích cho gia đình và xã hội. Bên cạnh đó,

một số rất ít ý kiến của giáo viên, CBQL, phụ huynh và học sinh còn lưỡng lự và cho rằng không nên đưa giáo dục về kinh doanh vào trường THPT. Vì hiện nay chương trình học của học sinh THPT có rất nhiều môn học, thời lượng

cho chương trình đã phân phối đủ, nếu đưa giáo dục về kinh doanh vào sẽ làm phân tán tư tưởng của các em. Nên dành thời gian cho các em tập trung vào học để thi tốt nghiệp THPT và đại học, chỉ nên đưa giáo dục về kinh doanh ở các cấp học cao hơn. Hơn thế nữa, giáo viên không có kiến thức, kinh nghiệm và chưa được tập huấn về kinh doanh, thiếu tài liệu, phương tiện cho giảng dạy kinh doanh..., vì vậy rất khó khăn cho giáo viên khi giảng dạy về kinh doanh.

2.2. Nhu cầu của học sinh THPT về giáo dục kinh doanh

2.2.1. Nhu cầu của học sinh THPT về nội dung giáo dục kinh doanh

Số liệu trình bày trong bảng 3 cho thấy: học sinh ở 4 tỉnh được khảo sát có sự thống nhất cao về nhu cầu đối với các kiến thức về kinh doanh. Đặc biệt là nội dung làm sao có được ý tưởng kinh doanh hay (tỉ lệ cần thiết và rất cần thiết là 89,4%) và làm sao có được năng lực kinh doanh (87,9%). Tiếp đến là các nội dung khái niệm về kinh doanh, doanh nghiệp, tổ chức, vận hành doanh nghiệp, những bước tiếp theo để trở thành nhà doanh nghiệp... Theo các em, có được ý tưởng kinh doanh tốt và có được năng lực kinh doanh là nền móng cho công việc kinh doanh thành đạt. Tổ chức vận hành doanh nghiệp và những bước tiếp theo để trở thành doanh nghiệp là kiến thức mà nhà doanh nghiệp trong tương lai rất cần (Bảng 3).

Bảng 3. Nhu cầu của học sinh THPT về nội dung giáo dục kinh doanh (%)

Nội dung	Rất cần thiết	Cần thiết	Bình thường	Ít cần thiết	Không cần thiết
Khái niệm về kinh doanh, doanh nghiệp	47,6	37,8	11,0	2,5	1,1
Người kinh doanh	26,6	40,2	20,5	5,7	7,0
Làm sao có được ý tưởng kinh doanh hay	56,8	32,6	6,8	2,4	1,5
Doanh nghiệp là gì	20,7	48,8	23,0	6,5	1,6
Làm sao để có năng lực kinh doanh	51,5	36,4	8,1	2,0	2,0
Tổ chức doanh nghiệp	51,7	36,4	6,9	4,0	1,0
Vận hành doanh nghiệp	51,9	33,1	8,8	3,4	2,7
Những bước tiếp theo để trở thành người kinh doanh	42,3	41,9	9,4	4,9	1,5

2.2.2. Nhu cầu của học sinh THPT về hình thức giáo dục kinh doanh

Khi được hỏi về hình thức để giáo dục kinh doanh, 43,2% học sinh mong muốn được học kiến thức về kinh doanh như là môn học tự chọn.

Điều này hoàn toàn phù hợp với thực tế vì mỗi em có năng lực, có điều kiện và có những dự định khác nhau về tương lai nghề nghiệp sau này của mình. Vì vậy, giảng dạy về kinh doanh theo hình thức tự chọn sẽ tạo điều kiện cho các em yêu thích về kinh doanh, có năng lực và điều kiện cũng như có mong muốn trở thành nhà doanh nghiệp sau này sẽ dành nhiều thời gian hơn cho việc học kiến thức về kinh doanh, còn những em yêu thích ngành nghề khác có được sự lựa chọn khác phù hợp hơn cho mình để tránh tình trạng quá tải và ép buộc trong học tập. Ngoài ra, các em còn mong muốn được học kiến thức về kinh doanh thông qua các hoạt động của nhà trường và của Đoàn TNCSHCM (18%), qua các khóa học trong hè 17,7%. Thực tế cho thấy hiện tại chương trình học chính quy cũng đã rất nặng và chiếm gần hết thời gian học tập của các em, một khóa học về kinh doanh được tổ chức trong hè sẽ thu hút được sự tham gia đông đảo của các em đồng thời giảm bớt căng thẳng về

học tập trong năm học và tránh được tình trạng chơi bời lêu lổng trong hè của các em.

Bên cạnh đó, tổ chức các hoạt động theo chủ đề như: "Giao lưu với các nhà doanh nghiệp"; các hoạt động tập sự kinh doanh: tổ chức hội chợ, siêu thị, tổ chức dạ hội...; các trò chơi và tình huống kinh doanh... Đây là cách để giảng dạy về kinh doanh thích hợp giúp các em vừa học vừa giải trí, tránh sự căng thẳng.

Ngoài ra, các em mong muốn được hiểu thêm về kiến thức kinh doanh thông qua các hoạt động ngoài nhà trường như: tham quan các nhà máy, xí nghiệp, cơ sở sản xuất, doanh nghiệp, cửa hàng kinh doanh (71,8%), tham gia vào hoạt động kinh doanh tại gia đình (64.4%).

3. Khó khăn và các điều kiện cần thiết để thực hiện giáo dục về kinh doanh cho học sinh THPT

Một số khó khăn chủ yếu mà giáo viên, CBQL gặp phải khi giảng dạy về kinh doanh cho học sinh THPT là: Kiến thức về kinh doanh của

Bảng 4: Ý kiến giáo viên, CBQL về tầm quan trọng của các điều kiện khi thực hiện giáo dục về kinh doanh cho học sinh THPT (%)

Các điều kiện	Đối tượng	Rất quan trọng	Quan trọng	Bình thường	ít quan trọng	Không quan trọng
Hiểu biết của giáo viên về kiến thức kinh doanh	Giáo viên	57,3	40,2	2,4		
	CBQL	60,5	37,2	2,3		
Phương pháp giảng dạy của giáo viên	Giáo viên	53,8	44,9	1,3		
	CBQL	55,8	41,9	2,3		
Kinh nghiệm của giáo viên về kinh doanh	Giáo viên	31,3	58,8	8,8	1,3	
	CBQL	33,3	52,4	14,3		
Lựa chọn nội dung giáo dục phù hợp	Giáo viên	35,4	59,5	5,1		
	CBQL	41,9	51,2	7,0		
Cách thức tổ chức hoạt động	Giáo viên	32,9	57,0	10,1		
	CBQL	39,0	48,8	9,8	2,4	
Trang thiết bị hỗ trợ các hoạt động	Giáo viên	38,8	50,0	10,0	1,3	
	CBQL	30,2	58,1	9,3	2,3	
Sự hỗ trợ của gia đình	Giáo viên	28,8	58,8	11,3	1,3	
	CBQL	16,3	60,5	18,6	4,7	
Sự hỗ trợ của các doanh nghiệp	Giáo viên	43,0	49,4	7,6		
	CBQL	39,5	48,8	11,6		
Nguồn kinh phí	Giáo viên	64,2	32,1	3,7		
	CBQL	46,5	44,2	9,3		

giáo viên và CBQL còn hạn chế; tài liệu về kinh doanh hầu như chưa có, trang thiết bị cho hoạt động về kinh doanh còn rất thiếu thốn; điều kiện gặp gỡ và tiếp xúc với các các nhà doanh nghiệp rất ít; học sinh phải học quá nhiều bài trên lớp, và chưa xác định rõ mục tiêu học tập về kinh doanh. Do đó, việc tiến hành giáo dục về kinh doanh cho học sinh cần được tiến hành theo điều kiện và khả năng cụ thể. Kết quả trưng cầu ý kiến của CBQL, giáo viên về mức độ quan trọng của các điều kiện khi thực hiện giáo dục về kinh doanh được trình bày trong bảng 4 (xem bảng 4).

Kết quả ở bảng 4 cho thấy, nhìn chung các điều kiện nêu ra trong bảng được hầu hết giáo viên và CBQL cho rằng thực sự cần thiết đối với việc thực hiện giáo dục về kinh doanh cho học sinh trong trường THPT. Trong đó, điều kiện chủ yếu và quan trọng nhất là phương pháp giảng dạy của giáo viên, (tỉ lệ % đánh giá của giáo viên là 98,7%, CBQL là 97,7%). Điều kiện quan trọng tiếp theo là lựa chọn những nội dung giáo dục về kinh doanh cho phù hợp với học sinh (tỉ lệ % đánh giá của giáo viên là 94,9%, CBQL là 93,1%), cách thức tổ chức hoạt động giáo dục về kinh doanh cũng là điều kiện quan trọng ảnh hưởng đến hiệu quả giảng dạy GD về kinh doanh (Tỉ lệ % giáo viên đánh giá là rất quan trọng và quan trọng là 87,7% và CBQL là 87,8%). Điều kiện quan trọng tiếp theo là hiểu biết của giáo viên và kinh nghiệm của họ về kinh doanh. Đây cũng là một trong những khó khăn lớn nhất khi thực hiện giáo dục về kinh doanh vì chính bản thân giáo viên hiện nay mới chỉ có hiểu biết rất hạn chế về kinh doanh và nguồn thông tin về kinh doanh còn chưa đầy đủ.

Nguồn kinh phí và sự hỗ trợ của các doanh nghiệp cũng là những điều kiện quan trọng để thực hiện có hiệu quả giáo dục về kinh doanh cho học sinh. Doanh nghiệp có vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ cả về kiến thức, kinh nghiệm và vật chất cho các hoạt động giảng dạy về kinh doanh của nhà trường. Đây là nơi quan trọng để giúp CBQL, giáo viên, học sinh được học về thực tiễn kinh doanh có hiệu quả nhất. Điều này gợi ý nhà trường nên chủ động phối hợp với các doanh nghiệp trong việc triển khai giáo dục về kinh doanh cho học sinh.

4. Kết luận

- Qua khảo sát nhu cầu giáo dục về kinh doanh của học sinh, giáo viên, CBQL, phụ huynh học sinh cho thấy cần đưa nội dung giáo dục về kinh doanh vào trường THPT song việc lựa chọn nội dung, phương pháp và hình thức

giáo dục sao cho phù hợp với đặc điểm nhận thức của học sinh và phù hợp với đặc điểm vùng miền.

- Phương thức giảng dạy về kinh doanh trong trường THPT là dạy dưới hình thức môn tự chọn để tạo điều kiện cho các em yêu thích về kinh doanh, có năng lực và điều kiện cũng như có mong muốn, trở thành nhà doanh nghiệp sau này và vì vậy cần dành nhiều thời gian hơn cho việc học kiến thức về kinh doanh.

- Hoạt động giáo dục trong và ngoài nhà trường có ưu thế trong việc giảng dạy kiến thức về kinh doanh. Các hình thức hoạt động phù hợp là: các trò chơi và tình huống kinh doanh, các hoạt động tập sự kinh doanh, tham quan các nhà máy, xí nghiệp, cơ sở sản xuất, doanh nghiệp, cửa hàng kinh doanh và gặp gỡ các nhà doanh nghiệp thành công....

- Để thực hiện việc giáo dục về kinh doanh cho học sinh THPT có hiệu quả, cần đào tạo, bồi dưỡng và tập huấn cho giáo viên giảng dạy về kinh doanh, triển khai thí điểm giáo dục về kinh doanh cho học sinh THPT, đồng thời tuyên truyền về vai trò và lợi ích của kiến thức giáo dục về kinh doanh để tranh thủ được sự đồng tình, ủng hộ cả về vật chất và tinh thần của các cấp chính quyền địa phương, các tổ chức, cộng đồng dân cư, phụ huynh học sinh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Chương trình Giáo dục phổ thông môn Giáo dục công dân*, NXB Giáo dục, 2006.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Chương trình Giáo dục phổ thông môn Công nghệ*, NXB Giáo dục, 2006.
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Chương trình Giáo dục phổ thông môn Hoạt động giáo dục hướng nghiệp*, NXB Giáo dục, 2006.
4. George Manu, Robert Neison, John Thiongo, *Know about business, Design and Printing: International Training Centre of the ILO, Turin 2005.*

SUMMARY

Through surveying the current need to provide business education for upper secondary school students in such provinces as Thanh Hoa, Quang Ngai, Binh Phuoc, Tra Vinh, the author points out the current need to provide business education for upper secondary school students while highlighting problems and necessary conditions to provide business education for upper secondary school students.